

Repertoriul jurisprudenței

LUAREA DE POZIȚIE A AVOCATULUI GENERAL
MELCHIOR WATHELET
prezentată la 3 martie 2015¹

Cauza C-417/14 RX-II

**Livio Missir Mamachi di Lusignano
împotriva**

Comisiei Europene

„Reexaminarea Hotărârii Tribunalului Uniunii Europene Missir Mamachi di Lusignano/Comisia (T-401/11 P, EU:T:2014:625) — Funcție publică — Răspundere extracontractuală — Prejudiciu suferit de funcționar înainte de deces — Prejudiciu personal al rudelor funcționarului decedat — Competență — Tribunal — Tribunalul Funcției Publice a Uniunii Europene — Arhitectura jurisdicțională a Uniunii Europene”

1. La propunerea primului avocat general, Camera de reexaminare a Curții a decis, în temeiul articolului 193 alineatul (4) din Regulamentul de procedură al Curții, să inițieze o procedură de reexaminare cu privire la Hotărârea Tribunalului Uniunii Europene Missir Mamachi di Lusignano/Comisia (T-401/11 P, EU:T:2014:625)².

2. În decizia citată anterior, Curtea a precizat la punctul 2 din dispozitiv:

„Reexaminarea urmărește să stabilească dacă această hotărâre a Tribunalului aduce atingere unității sau coerenței dreptului Uniunii în măsura în care Tribunalul menționat, în calitate de instanță de recurs, a stabilit că este competent să statueze, în calitate de primă instanță, cu privire la o acțiune în răspunderea extracontractuală a Uniunii [Europene]

- întemeiată pe neîndeplinirea de către o instituție a obligației sale de a asigura protecția funcționarilor săi;
- introdusă de terți în calitatea lor de succesori în drepturi ai unui funcționar decedat, precum și în calitatea lor de membri de familie ai unui funcționar decedat;
- prin care se urmărește repararea prejudiciului moral suferit de funcționarul decedat însuși, precum și a prejudiciilor materiale și morale suferite de acești terți.”

1 — Limba originală: franceza.

2 — Decizia Reexaminare Missir Mamachi di Lusignano/Comisia (C-417/14 RX, EU:C:2014:2219).

I – Cadrul juridic

A – *Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene*

3. Potrivit articolului 256 alineatul (1) TFUE, „Tribunalul are competența să judece în primă instanță acțiunile menționate la articolele 263, 265, 268, 270 și 272, cu excepția celor care sunt atribuite unui tribunal specializat, instituit în conformitate cu articolul 257, și a celor rezervate prin [S]tatut[ul Curții de Justiție a Uniunii Europene] Curții de Justiție. Statutul [Curții de Justiție] poate să prevadă pentru Tribunal competențe în alte categorii de acțiuni”.

4. Dintre diferitele articole enumerate la articolul 256 TFUE, articolul 268 TFUE prevede că Curtea de Justiție este competentă „să judece litigiile care au ca obiect repararea prejudiciilor menționate la articolul 340 al doilea paragraf și al treilea paragraf [TFUE]”, iar articolul 270 TFUE, că este competentă „să se pronunțe asupra oricărui litigiu dintre Uniune și agenții acesteia, în limitele și condițiile stabilite prin Statutul funcționarilor Uniunii [Europene] și Regimul aplicabil celorlalți agenți ai Uniunii” (denumit în continuare „Statutul funcționarilor”).

B – *Statutul Curții de Justiție*

5. Conform articolului 1 din anexa I la Statutul Curții de Justiție, Tribunalul Funcției Publice a Uniunii Europene „exercită în primă instanță competențe în litigiile dintre Uniune și funcționarii acesteia în temeiul articolului 270 [TFUE], inclusiv în litigiile dintre orice organe, oficii sau agenții și funcționarii acestora pentru care competența este atribuită Curții de Justiție a Uniunii Europene”.

6. Eventualele conflicte de competență care ar putea surveni între diferitele instanțe ale Curții de Justiție în materie de funcție publică sunt reglementate la articolul 8 din anexa I la Statutul Curții de Justiție:

„(1) Atunci când o cerere sau un alt act de procedură adresat Tribunalului Funcției Publice este depus din greșeală la grefierul Curții de Justiție sau al Tribunalului, acesta va fi transmis de îndată de grefierul respectiv grefierului Tribunalului Funcției Publice. De asemenea, atunci când o cerere sau un alt act de procedură adresat Curții sau Tribunalului este depus din greșeală la grefierul Tribunalului Funcției Publice, acesta va fi trimis de îndată de grefierul respectiv grefierului Curții sau celui al Tribunalului.

(2) Atunci când Tribunalul Funcției Publice constată că nu are competența să judece o acțiune care este de competența Curții sau a Tribunalului, Tribunalul Funcției Publice trimite cauza Curții sau Tribunalului. De asemenea, atunci când Curtea sau Tribunalul constată că o cauză este de competența Tribunalului Funcției Publice, instanța sesizată trimite cauza Tribunalului Funcției Publice, care nu-și mai poate declina competența.

(3) Atunci când Tribunalul Funcției Publice și Tribunalul sunt sesizate în cauze în care se ridică aceeași chestiune de interpretare sau în care este pusă în discuție validitatea aceluiași act, Tribunalul Funcției Publice, după audierea părților, poate suspenda procedura până la pronunțarea hotărârii de către Tribunal.

Atunci când Tribunalul Funcției Publice și Tribunalul sunt sesizate în cauze care au același obiect, Tribunalul Funcției Publice își declină competența, astfel încât Tribunalul să se poată pronunța în aceste cauze.”

C – Statutul funcționarilor

7. Articolul 73 din Statutul funcționarilor prevede:

„(1) [...] funcționarul este asigurat, de la data începerii raporturilor de muncă, împotriva riscurilor de boală profesională și de accident. Funcționarul contribuie în mod obligatoriu, în limita a 0,1 % din salariul său de bază, la asigurarea împotriva altor riscuri decât cele profesionale.

Riscurile neasigurate sunt precizate în reglementarea respectivă.

(2) Prestațiile garantate sunt următoarele:

(a) în caz de deces:

Plata către persoanele enumerate mai jos a unei sume forfetare egale cu de cinci ori salariul de bază anual al persoanei decedate, calculat pe baza salariilor lunare acordate în cele douăsprezece luni anterioare accidentului:

- soțul și copiii funcționarului decedat, în conformitate cu dispozițiile privind dreptul succesoral aplicabil funcționarului; cu toate acestea, suma care se plătește soțului nu poate fi mai mică de 25 % din suma forfetară;
- în cazul în care nu există persoane care să intre în categoria menționată anterior, celorlalți descendenți în conformitate cu dispozițiile privind dreptul succesoral aplicabil funcționarului;
- în cazul în care nu există persoane care să intre în cele două categorii menționate anterior, rudelor pe linie ascendentă, în conformitate cu dispozițiile privind dreptul succesoral aplicabil funcționarului;
- în cazul în care nu există persoane care să intre în cele trei categorii menționate anterior, instituției;

[...]”

8. Potrivit articolului 91 alineatul (1) din Statutul funcționarilor, „Curtea de Justiție a Uniunii Europene este competentă să hotărască asupra oricărui litigiu între Uniune și oricare dintre persoanele cărora li se aplică prezentul statut și privind legalitatea unui act care lezează persoana respectivă în sensul articolului 90 alineatul (2). În litigiile de natură financiară, Curtea de Justiție este competentă să judece în fond”.

II – Istoricul cauzei supuse reexaminării

9. La 18 septembrie 2008, domnul Alessandro Missir Mamachi di Lusignano, funcționar al Uniunii Europene, a decedat în împrejurări tragice, pe când era repartizat la Delegația Comisiei Europene la Rabat (Maroc).

10. În urma acestui omor, tatăl său, domnul Livio Missir Mamachi di Lusignano, a introdus în nume propriu și în calitate de reprezentant legal al moștenitorilor fiului său o acțiune la Tribunalul Funcției Publice, având ca obiect, pe de o parte, anularea deciziei Comisiei din 3 februarie 2009 prin care aceasta a respins cererea sa de despăgubire pentru prejudiciile care rezultă din asasinarea fiului său și, pe de altă parte, obligarea Comisiei la plata către el, precum și către copiii fiului său a diverse sume

pentru repararea prejudiciilor materiale și morale care rezultă din omorul menționat³.

11. Această acțiune se întemeiază pe neîndeplinirea de către Comisie a obligației de a asigura protecția funcționarilor săi și urmărește în același timp repararea prejudiciului moral suferit de funcționar însuși, pe care reclamantul o pretinde în numele copiilor funcționarului decedat în calitate lor de succesori în drepturi, și repararea prejudiciilor materiale și morale suferite de reclamant și de copiii funcționarului decedat în calitate de membri ai familiei acestuia.

12. În ceea ce privește cererea de reparare a prejudiciilor suferite de reclamant și de copiii funcționarului decedat, Tribunalul a considerat că era de competența sa. Acesta a concluzionat că Tribunalul Funcției Publice ar fi trebuit să constate că nu este competent să se pronunțe. În consecință, ar fi trebuit să i-o trimită, conform articolului 8 alineatul (2) din anexa I la statutul Curții de Justiție.

13. În ceea ce privește cererea de reparare a prejudiciilor suferite de funcționar înainte de deces, Tribunalul a statuat că Tribunalul Funcției Publice, deși era competent pentru a o judeca, a respins-o în mod eronat ca inadmisibilă în raport cu regula „concordanței” dintre cerere și reclamația administrativă. Întrucât litigiul nu era, în privința acestei cereri, în stare de judecată, Tribunalul a estimat că Tribunalul Funcției Publice, căruia ar trebui să i se trimită acest aspect al acțiunii, ar trebui în mod necesar să constate că Tribunalul și Tribunalul Funcției Publice erau sesizate cu cauze având același obiect.

14. Astfel, părinții domnului Alessandro Missir Mamachi di Lusignano, copiii săi, precum și fratele și sora sa, după introducerea recursului în care s-a pronunțat Hotărârea Missir Mamachi di Lusignano/Comisia (T-401/11 P, EU:T:2014:625), au sesizat Tribunalul pentru a obține obligarea Comisiei la rambursarea prejudiciilor nepatrimoniale pe care consideră că le-au suferit în urma asasinării domnului Alessandro Missir Mamachi di Lusignano⁴.

15. În opinia Tribunalului, Tribunalul Funcției Publice ar fi, în consecință, obligat să își decline competența pentru ca Tribunalul să se poată pronunța în aceste cauze, în temeiul articolului 8 alineatul (3) al doilea paragraf din anexa I la Statutul Curții de Justiție.

16. În aceste condiții, considerându-se competent să se pronunțe cu privire la toate cererile, Tribunalul a decis să își trimită lui însuși întreaga cauză, în calitate de primă instanță.

III – Analiză

17. În conformitate cu cadrul stabilit de Camera de reexaminare în decizia sa de inițiere a procedurii, analiza noastră va privi în esență problema dacă Tribunalul a adus atingere unității sau coerenței dreptului Uniunii în măsura în care a stabilit că este competent să statueze, în calitate de primă instanță, cu privire la o acțiune în răspunderea extracontractuală a Uniunii întemeiată pe

3 — Cererea de despăgubire nu vizează, așadar, reparațiile plătite moștenitorilor domnului Alessandro Missir Mamachi di Lusignano în temeiul Statutului funcționarilor. Astfel, conform articolului 70 primul paragraf din Statutul funcționarilor, Comisia a plătit copiilor funcționarului decedat remunerația globală a persoanei decedate de la 1 octombrie la 31 decembrie 2006. Comisia le-a plătit de asemenea suma de 414 308,90 euro, cu titlu de sumă forfetară în caz de deces, conform articolului 73 din statutul menționat, precum și suma de 76 628,40 euro, pentru motivul decesului soțului, conform articolului 25 din anexa X la acesta. În plus, Comisia a recunoscut celor patru copii, începând de la 1 ianuarie 2007, dreptul la pensia de orfan, prevăzută la articolul 80 din Statutul funcționarilor (4 376, 82 euro pe lună), și alocația școlară, prevăzută în anexa VII la statut (2 287,19 euro pe lună). Pe de altă parte, funcționarului decedat i s-a acordat o promovare post-mortem, cu efect retroactiv de la 1 septembrie 2005, care a fost luată în considerare la calculul pensiei de orfan și al sumei forfetare în caz de deces. În sfârșit, prin decizia din 14 mai 2007, Comisia a acordat fiecăruia dintre copii, până la vârsta de 19 ani, un ajutor lunar extraordinar pentru motive sociale, egal cu valoarea unei alocații pentru creșterea copilului (1 332,76 euro pe lună), în temeiul articolului 76 din Statutul funcționarilor. Prin decizia din 4 iulie 2008, această din urmă sumă a fost dublată începând cu 1 august 2008.

4 — Cauza Missir Mamachi di Lusignano și alții/Comisia (T-494/11). Această cauză a fost suspendată de Tribunal în așteptarea hotărârii care trebuia pronunțată în cauza T-401/11. Întrucât Curtea a decis reexaminarea hotărârii menționate, Tribunalul, prin Ordonanța din 24 octombrie 2014, a suspendat din nou această cauză în așteptarea hotărârii Curții.

neîndeplinirea de către o instituție a obligației sale de a asigura protecția funcționarilor săi, introdusă de terți în calitatea lor de succesori în drepturi ai unui funcționar decedat, precum și în calitatea lor de membri de familie ai unui funcționar decedat și prin care se urmărește repararea prejudiciului moral suferit de funcționarul decedat însuși, precum și a prejudiciilor materiale și morale suferite de reclamantii cu titlu personal.

18. În conformitate cu procedura de reexaminare, trebuie în primul rând să se examineze dacă hotărârea Tribunalului este afectată de o eroare de drept⁵. Numai în ipoteza în care ar fi operată o astfel de constatare, ar trebui să abordăm, în al doilea rând, aspectul dacă interpretarea eronată a Tribunalului aduce atingere unității sau coerenței dreptului Uniunii⁶.

A – Cu privire la eventuala eroare de drept a Tribunalului

1. Observații introductive

19. Cu titlu introductiv, trebuie, pe de o parte, să se determine diferitele tipuri de prejudiciu a căror reparare este solicitată, precum și calitatea în care acționează reclamantul pentru fiecare dintre ele și, pe de altă parte, dispozițiile aplicabile.

20. În primul rând, în ceea ce privește clasificarea prejudiciilor, suntem de acord cu tipologia reținută de Tribunal pe baza principiilor generale comune sistemelor de drept ale statelor membre în materie de răspunde extracontractuală⁷. Potrivit acestei clasificări, trei tipuri de prejudicii pot fi, ca regulă generală, reparate de persoana răspunzătoare, și anume:

- *prejudiciul moral suferit de victimă însăși*, ca urmare a suferinței fizice și/sau morale care i-a precedat decesul, dacă s-a stabilit că a conștientizat această urmare;
- *prejudiciul material suferit de persoanele apropiate victimei*, în funcție de veniturile pe care le obțineau de la defunct, și
- *prejudiciul moral suferit de persoanele apropiate victimei*, în temeiul existenței unei legături afective speciale cu victima.

21. Cererile formulate de reclamant intră în această clasificare și premisele pe care Tribunalul a decis să se întemeieze la punctul 42 din hotărârea sa apar ca fiind, în consecință, de asemenea fondate:

- prejudiciul moral *ex haerede*, respectiv cel suferit de domnul Alessandro Missir Mamachi di Lusignano anterior decesului, este invocat de succesorii săi în drepturi în această calitate, iar nu în nume propriu. El corespunde primei categorii de prejudicii identificate la punctul anterior,
- celelalte două tipuri de prejudiciu a căror reparare este solicitată, respectiv, pe de o parte, prejudiciul material al copiilor și, pe de altă parte, prejudiciul moral al copiilor și al tatălui domnului Alessandro Missir Mamachi di Lusignano, sunt invocate de recurent și de nepoții săi în nume propriu, independent de calitatea lor de succesori în drepturi. Ele corespund celei de a doua și, respectiv, celei de a treia categorii de prejudicii identificate la punctul anterior.

5 — Potrivit articolului 193 alineatul (4) din Regulamentul de procedură al Curții, Camera de reexaminare decide „dacă este necesar să se reexamineze decizia Tribunalului”. Totuși, această dispoziție precizează că „[i]n decizia de a reexamina decizia Tribunalului *nu se indică decât chestiunile care fac obiectul reexaminării*” (sublinierea noastră). Articolul 195 alineatul (4) din regulamentul menționat confirmă că numai după adoptarea deciziei de reexaminare Camera de reexaminare „se pronunță pe fond, după ascultarea avocatului general”.

6 — A se vedea în acest sens Hotărârile Reexaminare M/EMEA (C-197/09 RX-II, EU:C:2009:804, punctul 25), Reexaminare Arango Jaramillo și alții/BEI (C-334/12 RX-II, EU:C:2013:134, punctul 24), precum și Reexaminare Comisia/Strack (C-579/12 RX-II, EU:C:2013:570, punctul 25).

7 — Punctul 40 din Hotărârea Missir Mamachi di Lusignano/Comisia (T-401/11 P, EU:T:2014:625).

22. În al doilea rând, în ceea ce privește determinarea normelor aplicabile, vom aminti că atât Curtea, cât și Tribunalul au exercitat competența prevăzută la articolul 270 TFUE la un anumit moment din istoria construcției europene.

23. Începând însă cu Decizia 2004/752/CE, Euratom a Consiliului din 2 noiembrie 2004 de instituire a Tribunalului Funcției Publice a Uniunii Europene⁸, articolul 1 din anexa I la Statutul Curții de Justiție o atribuie din acel moment Tribunalului Funcției Publice.

24. Acest articol 270 TFUE este de o importanță capitală, deoarece precizează că competența în materia litigiilor dintre Uniune și agenții acesteia se exercită „în limitele și condițiile stabilite prin Statutul funcționarilor”.

25. Or, în temeiul articolului 91 alineatul (1) din statutul menționat, Tribunalul Funcției Publice este competent să hotărască asupra „oricărui litigiu între Uniune și oricare dintre persoanele cărora li se aplică prezentul statut și privind legalitatea unui act care lezează persoana respectivă în sensul articolului 90 alineatul (2)”.

26. Rezultă din aceste considerații introductive că criteriul de repartizare a competențelor rezidă în mod necesar în interpretarea acestor două dispoziții – articolul 270 TFUE și articolul 91 alineatul (1) din Statutul funcționarilor – în măsura în care sistemul jurisdicțional al Uniunii implică faptul că „competența unei[a dintre] instanțe de a se pronunța asupra unei acțiuni exclude în mod obligatoriu competența cel[or]lalte”⁹.

2. Întinderea competenței Tribunalului Funcției Publice

27. Tribunalul Funcției Publice este, așadar, competent să hotărască asupra „oricărui litigiu între Uniune și oricare dintre persoanele cărora li se aplică prezentul statut și privind legalitatea unui act care lezează persoana respectivă în sensul articolului 90 alineatul (2) [din Statutul funcționarilor]”¹⁰.

28. Or, în caz de deces al unui funcționar, articolul 73 alineatul (2) din Statutul funcționarilor garantează plata unei sume forfetare egale cu de cinci ori salariul de bază anual (calculat pe baza salariilor lunare acordate în cele 12 luni anterioare accidentului).

29. Potrivit acestei dispoziții, suma forfetară menționată se plătește soțului funcționarului decedat și copiilor acestuia sau, în cazul în care nu există, „celorlalți descendenți în conformitate cu dispozițiile privind dreptul succesoral aplicabil funcționarului”. În cazul în care nu există „descendenți”, textul mai precizează că suma forfetară trebuie plătită atunci „rudelor pe linie ascendentă, în conformitate cu dispozițiile privind dreptul succesoral aplicabil funcționarului”¹¹.

30. După cum Curtea a constatat deja, Statutul funcționarilor are, astfel, ca finalitate „reglementarea raporturilor juridice dintre instituțiile europene și funcționarii lor, stabilind o serie de drepturi și obligații reciproce și recunoscând, în favoarea anumitor membri ai familiei funcționarului, drepturi pe care le pot valorifica în raport cu [Uniunea]”¹².

8 — JO L 333, p. 7, Ediție specială, 01/vol. 5, p. 142.

9 — Ordonanța Comisia/IAMA Consulting (C-517/03, EU:C:2004:326, punctul 15).

10 — Articolul 91 alineatul (1) din Statutul funcționarilor. Sublinierea noastră.

11 — În cazul în care nu există persoane din această categorie, suma forfetară va fi plătită instituției.

12 — Hotărârea Johannes (C-430/97, EU:C:1999:293, punctul 19). Sublinierea noastră.

31. Prin urmare, rezultă în mod indiscutabil din modul de redactare a articolului 73 alineatul (2) din Statutul funcționarilor că atât descendenții, cât și rudele pe linie ascendentă ale funcționarului sunt *vizați* de Statutul funcționarilor, mai exact, pentru a relua expresia utilizată de Comisie în observațiile sale, „luați în considerare în mod expres” de acesta¹³.

32. Conform articolului 91 alineatul (1) din Statutul funcționarilor, Tribunalul Funcției Publice este, așadar, competent să hotărască asupra „oricărui litigiu între Uniune și oricare dintre [aceste] persoane[...]” și care privește un act al autorității împuternicite să facă numiri care îl lezează (cum ar fi o decizie privind despăgubirea subsecventă decesului unui funcționar).

33. Tribunalul a respins totuși această teză susținută în fața sa de Comisie din două motive:

- pe de o parte, această interpretare „echivalează cu subordonarea aplicării procedurale a dreptului comun al răspunderii extracontractuale a Uniunii față de cea a dreptului special al securității sociale a funcționarilor, astfel cum este prevăzut de [S]tatut[ul funcționarilor, atât timp cât nu ar exista] un motiv valabil pentru care competența de natură excepțională a Tribunalului Funcției Publice în raport cu funcționarii ar trebui astfel să primeze asupra competenței generale a Tribunalului de a judeca orice litigiu în care este pusă în discuție răspunderea Uniunii”¹⁴. Această constatare s-ar impune cu atât mai mult cu cât ceea ce este în discuție în speță „nu este obligația Comisiei de plată a prestațiilor statutare garantate [...] ci obligația sa eventuală de reparare în întregime a prejudiciilor materiale și moral invocate”¹⁵;
- pe de altă parte, „presupunând că argumentația Comisiei este aplicabilă în cazul celor patru copii ai domnului Alessandro Missir Mamachi di Lusignano, ea nu [ar fi] în cazul recurentului Livio Missir Mamachi di Lusignano însuși, acesta neavând calitatea de succesori în drepturi, în sensul articolului 73 alineatul (2) litera (a) din statut, în prezența copiilor”¹⁶.

34. Considerăm că, procedând astfel, Tribunalul a săvârșit o eroare de drept în interpretarea dispozițiilor aplicabile.

35. În primul rând, al doilea argument nu este relevant în cadrul determinării instanței competente. Astfel, în speță, enumerarea de la articolul 73 alineatul (2) din Statutul funcționarilor nu servește la determinarea beneficiarului dreptului prevăzut la această dispoziție, ci numai ca factor de legătură față de criteriul de competență definit la articolul 91 alineatul (1) din Statutul funcționarilor. În acest cadru precis, faptul că funcționarul decedat are copii nu exclude faptul că rudele pe linie ascendentă și descendenții sunt de asemenea „persoane cărora li se aplică [S]tatut[ul funcționarilor]”, potrivit formulării de la articolul 91 alineatul (1) din statutul menționat.

36. În al doilea rând, nu este vorba despre „subordonarea aplicării procedurale a dreptului comun al răspunderii extracontractuale a Uniunii față de cea a dreptului special al securității sociale a funcționarilor, astfel cum este prevăzut de statutul [menționat]”, ci numai despre determinarea instanței competente să se pronunțe asupra unei cereri care, legată de răspunderea Uniunii, nu este independentă de despăgubirea prevăzută de Statutul funcționarilor.

13 — A se vedea punctul 17 din observațiile scrise depuse de Comisie.

14 — Punctul 63 din Hotărârea Missir Mamachi di Lusignano/Comisia (T-401/11 P, EU:T:2014:625).

15 — Punctul 64 din Hotărârea Missir Mamachi di Lusignano/Comisia (T-401/11 P, EU:T:2014:625).

16 — Punctul 62 din Hotărârea Missir Mamachi di Lusignano/Comisia (T-401/11 P, EU:T:2014:625).

37. Astfel, conform jurisprudenței Curții, funcționarul trebuie să poată obține o despăgubire completă¹⁷. Prin urmare, el are dreptul „de a solicita o despăgubire *complementară* atunci când instituția este responsabilă pentru accident potrivit dreptului comun și când prestațiile regimului statutar nu sunt suficiente pentru a asigura deplina reparare a prejudiciului suferit”¹⁸.

38. Invocarea „dreptului comun” în această hotărâre face trimitere pur și simplu la normele răspunderii extracontractuale. Astfel, expresia vizează ceea ce este „aplicabil pe cale reziduală în toate cazurile neexceptate”, adică „norma generală care trebuie, în lipsa unui text special sau a unei derogări particulare, să reglementeze un tip de situație”¹⁹. În speță, dreptul răspunderii extracontractuale constituie, așadar, *dreptul comun* al reparării unui prejudiciu, spre deosebire de Statutul funcționarilor, care este un „text special”, ce prevede un regim de despăgubire specific.

39. Contrar a ceea ce lasă să se înțeleagă Tribunalul la punctele 54-58 din hotărârea sa, Curtea s-a limitat să recunoască în Hotărârea Leussink/Comisia (169/83 și 136/84, EU:C:1986:371) dreptul la o reparație complementară, fără a se putea formula de aici vreun argument referitor la competența instanțelor Uniunii. În speță nu se pune această problemă, deoarece hotărârea a fost pronunțată în perioada în care Curtea era singura instanță existentă.

40. În schimb, deși Tribunalul Funcției Publice nu exista încă la data pronunțării Hotărârii Lucaccioni/Comisia (C-257/98 P, EU:C:1999:402), norma de competență poate fi dedusă din argumentația pe care Curtea o consacră relației dintre, pe de o parte, reparația statutară și, pe de altă parte, despăgubirea complementară datorată pe baza „dreptului comun” al răspunderii extracontractuale.

41. Astfel, în această hotărâre, Curtea a statuat mai întâi că sistemul de despăgubire forfetară prevăzut la articolul 73 din Statutul funcționarilor și cel reglementat prin articolul 340 TFUE nu sunt independente²⁰. În continuare, ea a dedus din această premisă și din necesitatea ca funcționarul să obțină o despăgubire completă că prestațiile primite în temeiul articolului 73 din Statutul funcționarilor trebuiau luate în considerare de instanța competentă pentru evaluarea prejudiciului reparabil, în cadrul acțiunii în daune interese introduse de un funcționar în temeiul unei greșeli de natură să angajeze răspunderea instituției angajatoare²¹.

42. Cu alte cuvinte, în conformitate cu această jurisprudență a Curții, care poate fi calificată drept constantă, nu se poate exclude „dreptul funcționarului și al succesorilor săi în drepturi de a solicita o *despăgubire complementară* atunci când instituția este responsabilă pentru accident potrivit dreptului comun [al răspunderii extracontractuale] și când prestațiile regimului statutar nu sunt suficiente pentru a asigura deplina reparare a prejudiciului suferit”²².

17 — Hotărârea Lucaccioni/Comisia (C-257/98 P, EU:C:1999:402, punctul 22).

18 — Hotărârea Leussink/Comisia (169/83 și 136/84, EU:C:1986:371, punctul 13), sublinierea noastră. A se vedea de asemenea Hotărârea Lucaccioni/Comisia (C-257/98 P, EU:C:1999:402, punctul 22).

19 — Cornu, G. (dir.), *Vocabulaire juridique*, Presses universitaires de France (PUF), ediția a șaptea, 1988. Prima definiție se găsește la termenul „commun”, iar a doua la termenul „principe”. Astfel, în această lucrare, expresia „droit commun” face trimitere la definiția termenului „commun”, care face trimitere la cea a termenului „principe”. „Droit commun” poate fi definit de asemenea ca „règles normalement applicables en droit privé” (definiția din *Lexique de termes juridiques*, Dalloz, ediția a cincea, 1981).

20 — Punctul 21.

21 — Punctul 23.

22 — Hotărârea Leussink/Comisia (169/83 și 136/84, EU:C:1986:371, punctul 13), sublinierea noastră.

43. Întrucât este vorba despre o prestație „complementară” și cele două sisteme de despăgubire nu sunt independente, prestațiile primite în temeiul Statutului funcționarilor trebuind să fie luate în considerare pentru determinarea prejudiciului reparabil în temeiul articolului 340 TFUE, instanța competentă pentru despăgubirea prioritara²³ este instanța competentă pentru despăgubirea complementară.

44. În această privință, arătăm că avocatul general Slynn vorbea deja, în Concluziile prezentate în cauzele conexe Leussink/Comisia (169/83 și 136/84, EU:C:1986:265), despre o „competență reziduală de a asigura, dacă este cazul, plata sume[lor] complementare pentru repararea prejudiciului suferit”²⁴.

45. Or, deoarece despăgubirea complementară este, potrivit unei jurisprudențe constante, reglementată de dreptul comun al răspunderii extracontractuale, despăgubirea prioritara este în mod necesar cea prevăzută de Statutul funcționarilor.

46. Această concluzie se impune astăzi cu atât mai mult cu cât despăgubirea prioritara a fost încredințată de legiuitorul Uniunii unei instanțe specializate în sensul articolului 19 TUE, a cărei competență depinde de calitatea reclamantului (acesta trebuind să fie vizat de Statutul funcționarilor).

47. În plus, norma de competență pe care o susținem răspunde nu numai logicii, ci și interesului economiei de procedură recunoscut de Curte în Ordonanța Comisia/IAMA Consulting²⁵.

48. La fel cum, „în sistemul comunitar al căilor de atac, competența de a soluționa cererea principală o implică pe aceea de a soluționa orice cerere reconvențională introdusă în cursul aceleiași proceduri și care derivă din același act sau fapt ce constituie obiectul cererii introductive”²⁶, competența de a soluționa o cerere prioritara o implică pe aceea de a soluționa orice cerere complementară care derivă din același act sau din același fapt.

49. Faptul că cererile formulate în prezentul litigiu nu vizează decât prestațiile complementare nu modifică cu nimic raționamentul. Astfel, instanța competentă nu poate varia după cum acțiunea nu conține decât o cerere forfetara (pe care am calificat-o drept prioritara) sau, dimpotrivă, o singură cerere complementară, eventual ambele. Tribunalul recunoaște de altfel implicit acest aspect, deoarece admite că cererea formulată în numele funcționarului decedat, care nu vizează decât prejudiciul moral personal *nevizat de Statutul funcționarilor* și reglementat, așadar, de dreptul răspunderii extracontractuale, este totuși de competența Tribunalului Funcției Publice²⁷.

50. Statuând că, „în circumstanțe precum cele din speță, simplul cadru juridic delimitat de articolele 268 TFUE și 270 TFUE, de articolul 1 din anexa I la Statutul Curții de Justiție și de articolele 90 și 91 din [S]tatut[ul funcționarilor] impune să se concluzioneze că persoanele apropiate ale unui funcționar decedat sunt în mod necesar obligate să introducă două acțiuni, una în fața Tribunalului Funcției Publice, cealaltă în fața Tribunalului, după cum acționează în calitate de succesori în drepturi ai funcționarului în cauză sau solicită repararea unui prejudiciu material sau moral care le este personal”²⁸, Tribunalul a săvârșit o eroare de drept în interpretarea și aplicarea dispozițiilor citate.

23 — Despăgubirea prioritara se opune despăgubirii complementare. Aceste două tipuri de despăgubire, împreună, garantează o despăgubire completă. Preferăm denumirea „despăgubire prioritara”, iar nu expresia „despăgubire principală”, întrucât aceasta din urmă sugerează o distincție între cele două despăgubiri pe baza valorii lor, care nu trebuie să existe.

24 — Sublinierea noastră (p. 2814 din Recueil). Trebuie precizat că acest pasaj se referă la prejudiciul suferit de funcționarul însuși. În aceste condiții, avocatul general Slynn considera de asemenea admisibilă acțiunea introdusă în paralel de soția și de copiii funcționarului (p. 2818 din Recueil).

25 — C-517/03, EU:C:2004:326.

26 — *Ibidem* (punctul 17).

27 — Punctul 65 din Hotărârea Missir Mamachi di Lusignano/Comisia (T-401/11 P, EU:T:2014:625).

28 — *Idem*.

51. Având în vedere considerațiile care precedă, nu este necesar să se analizeze dezvoltările suplimentare pe care Tribunalul le consacră modalității de a rezolva dublarea procedurală pe care a crezut că trebuie să o constate.

52. Astfel, întrucât aceste dezvoltări ale Tribunalului sunt întemeiate pe o premisă eronată, Tribunalul Funcției Publice fiind competent să soluționeze toate cererile formulate de reclamant, ele sunt *ipso facto* viciate de această eroare de drept.

53. Conform articolului 256 alineatul (2) TFUE, trebuie să se mai determine dacă această eroare de drept privind interpretarea și aplicarea articolelor 268 TFUE și 270 TFUE, a articolului 1 din anexa I la Statutul Curții de Justiție și a articolului 91 din Statutul funcționarilor aduce atingere unității sau coerenței dreptului Uniunii.

B – Cu privire la existența unei atingeri aduse unității sau coerenței dreptului Uniunii

1. Criteriile de apreciere

54. Cele trei hotărâri de reexaminare pronunțate de Curte până în prezent permit identificarea a patru criterii de apreciere utile pentru determinarea unei eventuale atingeri aduse unității sau coerenței dreptului Uniunii:

- Hotărârea Tribunalului poate constitui un precedent pentru cauze viitoare²⁹;
- Tribunalul s-a îndepărtat de jurisprudența constantă a Curții³⁰;
- erorile săvârșite de Tribunal vizează o noțiune care nu ține exclusiv de dreptul funcției publice, ci este aplicabilă indiferent de materia în cauză³¹, și
- normele sau principiile pe care Tribunalul le-a încălcat ocupă un loc important în ordinea juridică a Uniunii³².

55. Aceste criterii, care pot fi considerate „în ansamblu”³³, nu sunt cumulative și, prin urmare, nu trebuie să fie îndeplinite toate în mod obligatoriu pentru a fi constatată o atingere adusă unității sau coerenței dreptului Uniunii³⁴. Curtea însăși, în Hotărârea Reexaminare Comisia/Strack³⁵, a considerat că îndeplinirea celui de al doilea și a celui de al patrulea dintre criteriile enumerate mai sus era suficientă pentru a constitui o atingere adusă unității și coerenței dreptului Uniunii.

29 — Hotărârile Reexaminare M/EMEA (C-197/09 RX-II, EU:C:2009:804, punctul 62), precum și Reexaminare Arango Jaramillo și alții/BEI (C-334/12 RX-II, EU:C:2013:134, punctul 50).

30 — Hotărârile Reexaminare M/EMEA (C-197/09 RX-II, EU:C:2009:804, punctul 63), precum și Reexaminare Arango Jaramillo și alții/BEI (C-334/12 RX-II, EU:C:2013:134, punctul 51).

31 — Hotărârile Reexaminare M/EMEA (C-197/09 RX-II, EU:C:2009:804, punctul 64), precum și Reexaminare Arango Jaramillo și alții/BEI (C-334/12 RX-II, EU:C:2013:134, punctul 52).

32 — Hotărârile Reexaminare M/EMEA (C-197/09 RX-II, EU:C:2009:804, punctul 65), precum și Reexaminare Arango Jaramillo și alții/BEI (C-334/12 RX-II, EU:C:2013:134, punctul 53).

33 — Hotărârea Reexaminare M/EMEA (C-197/09 RX-II, EU:C:2009:804, punctul 66).

34 — „[C]ele patru considerații pe care Curtea s-a întemeiat pentru a ajunge la constatarea potrivit căreia încălcarea celor două norme procedurale în discuție [...] a adus «atingere unității și coerenței dreptului [Uniunii]» nu sunt nici minimale, nici exhaustive” (Luarea de poziție a avocatului general Mengozzi în cauza Reexaminare Arango Jaramillo și alții/BEI, C-334/12 RX-II, EU:C:2012:733, punctul 70).

35 — C-579/12 RX-II, EU:C:2013:570.

2. Analiză

56. În cadrul aplicării și al interpretării dispozițiilor tratatului, ale anexei I la Statutul Curții de Justiție și ale Statutului funcționarilor pe care le-a reținut, Tribunalul s-a îndepărtat de consecințele procedurale ale dreptului funcționarului și al membrilor familiei sale vizați de Statutul funcționarilor de a solicita o despăgubire complementară atunci când instituția este responsabilă pentru accident potrivit dreptului comun al răspunderii extracontractuale și când prestațiile regimului statutar nu sunt suficiente pentru a asigura deplina reparare a prejudiciului suferit.

57. Mai precis, aceste consecințe nu au fost apreciate corect de Tribunal, în măsura în care a statuat că persoanele apropiate ale unui funcționar decedat sunt în mod necesar obligate să introducă două acțiuni, una în fața Tribunalului Funcției Publice, cealaltă în fața Tribunalului, după cum acționează în calitate de succesori în drepturi ai funcționarului în cauză sau solicită repararea unui prejudiciu material sau moral care le este personal. Astfel, considerăm că Tribunalul a adus atingere unității și coerenței dreptului Uniunii din următoarele trei motive.

a) Normele încălcate ocupă un loc important în ordinea juridică a Uniunii (al patrulea criteriu menționat anterior)

58. Dispozițiile în cauză au o importanță specială pentru dreptul Uniunii.

59. Astfel cum Curtea a arătat deja în Hotărârea Reexaminare M/EMEA, aceasta este situația, „[i]n special, [pentru] Statutul Curții de Justiție și [pentru] anexa la acesta [care] fac parte din dreptul primar”³⁶.

60. Or, în speță, eroarea de drept săvârșită de Tribunal privește interpretarea și aplicarea articolelor 268 TFUE și 270 TFUE, a articolului 1 din anexa I la Statutul Curții de Justiție și a articolului 91 din Statutul funcționarilor.

61. Aceste norme nu numai că fac parte din dreptul primar (cu excepția articolului 91 din Statutul funcționarilor), ci, împreună, ele participă, în plus, la definirea arhitecturii jurisdicționale a Uniunii, delimitând competențele Tribunalului Funcției Publice și, prin efecte, pe cele ale celorlalte instanțe.

62. Or, dispozițiile care definesc această arhitectură jurisdicțională participă la realizarea unui „aparat judiciar adecvat naturii Uniunii Europene, coerent, eficace și accesibil tuturor justițiabililor”³⁷, care este, cu siguranță, una dintre componentele unui „stat de drept”, valoare fundamentală pe care se întemeiază Uniunea conform articolului 2 TUE și preambulului la Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene³⁸.

63. În această privință, deși am apreciat, în cadrul examinării erorii de drept săvârșite de Tribunal, că nu era necesar să se examineze dezvoltările suplimentare pe care Tribunalul le-a consacrat modalității de rezolvare a dublării procedurale subsecvente repartizării competențelor, la care acesta a ajuns, considerăm în schimb că regula privind prorogarea propriei competențe, precum și aplicarea sa în cadrul recursului cu care a fost sesizat concură de asemenea la atingerea adusă unității dreptului Uniunii, agravând încălcarea arhitecturii jurisdicționale a Uniunii, astfel cum este concepută de tratate.

36 — C-197/09 RX-II, EU:C:2009:804, punctul 65.

37 — Această definiție corespunde obiectivului pe care Kovar, R., îl conferea reorganizării arhitecturii sistemului jurisdicțional al Uniunii după Tratatul de la Nisa („La réorganisation de l'architecture juridictionnelle de l'Union”, în Dony, M., și Bribosia, E. (ed.), *L'avenir du système juridictionnel de l'Union européenne*, Éditions de l'Université de Bruxelles, Bruxelles, 2002, p. 33-48, în special p. 35).

38 — Fără ca aceasta să influențeze importanța sa, arătăm că preambulul Cartei drepturilor fundamentale a Uniunii Europene consideră statul de drept nu ca o valoare, ci ca un principiu.

64. Astfel, respectivele dezvoltări, regula prorogării de competență care decurge din acestea, precum și consecințele pe care Tribunalul le-a formulat cu privire la soluționarea recursului contribuie la încălcarea normelor care au o importanță specială în ordinea juridică a Uniunii, întrucât definesc repartizarea competențelor între instanțele Uniunii și mecanismul specific al recursului.

b) Tribunalul s-a îndepărtat de jurisprudența constantă a Curții (al doilea criteriu menționat anterior)

65. Afirmând principiul dublării procedurale, Tribunalul a adus atingere coerenței dreptului Uniunii îndepărtându-se de jurisprudența constantă a Curții.

66. Astfel, după cum reiese din jurisprudența amintită în cadrul analizei noastre privind întinderea competenței Tribunalului Funcției Publice, atunci când cererea de despăgubire complementară părăsește sfera administrativă și devine contencioasă, nu numai că sistemul de despăgubire forfetară prevăzut la articolul 73 din Statutul funcționarilor și cel reglementat prin articolul 340 TFUE nu sunt independente³⁹, ci, în plus, competența uneia dintre instanțe de a soluționa o acțiune exclude în mod necesar competența celeilalte⁴⁰.

c) Hotărârea Tribunalului poate constitui un precedent pentru cauze viitoare (primul criteriu menționat anterior)

67. Cu titlu suplimentar, Hotărârea Tribunalului poate constitui de asemenea un precedent pentru cauze viitoare în măsura în care instituie o regulă de competență generală în beneficiul său, în detrimentul competenței Tribunalului Funcției Publice.

68. Pentru toate aceste motive, apreciem că, prin Hotărârea Missir Mamachi di Lusignano/Comisia (T-401/11 P, EU:T:2014:625), Tribunalul a adus atingere unității și coerenței dreptului Uniunii.

IV – Efectele reexaminării

69. Articolul 62b primul paragraf din Statutul Curții de Justiție prevede că, în cazul în care Curtea constată că hotărârea Tribunalului aduce atingere unității sau coerenței dreptului Uniunii, aceasta trimite cauza spre rejudecare Tribunalului, care este ținut de dezlegarea dată chestiunilor de drept de către Curte. Trimițând cauza spre rejudecare, Curtea poate preciza, în plus, care dintre efectele deciziei Tribunalului urmează a fi considerate definitive în raport cu părțile aflate în litigiu. Cu titlu de excepție, Curtea poate hotărî ea însăși definitiv dacă soluția litigiului decurge, având în vedere soluția pronunțată în reexaminare, din constatările privind faptele pe care s-a bazat decizia Tribunalului.

70. Problema efectelor unei reexaminări nu este niciodată simplă. Cu atât mai puțin nu este în prezenta speță, din cauza introducerii unei a doua acțiuni în fața Tribunalului, ulterior introducerii recursului în care s-a pronunțat hotărârea Tribunalului care face obiectul reexaminării (Hotărârea Missir Mamachi di Lusignano/Comisia, T-401/11 P, EU:T:2014:625), dar care se referă la consecințele aceluiași fapt în litigiu și în prezența, în parte, a acelorași reclamânți (cauza T-494/11, Missir Mamachi di Lusignano și alții/Comisia). Deși această a doua cauză nu privește reexaminarea propriu-zisă, vom analiza, pentru exhaustivitate, eventualele consecințe procedurale ale acestei a doua cauze.

39 — Hotărârea Lucaccioni/Comisia (C-257/98 P, EU:C:1999:402, punctul 21).

40 — Ordonanța Comisia/IAMA Consulting (C-517/03, EU:C:2004:326, punctul 15).

A – *Efectele reexaminării* stricto sensu

71. În opinia Curții, rezultă din articolul 62b din statutul Curții de Justiție „[că ea] nu se poate limita să constate atingerea adusă coerenței și/sau unității dreptului Uniunii fără a deduce consecințe din această constatare în ceea ce privește litigiul în cauză”⁴¹.

72. Prin urmare, se impune în primul rând anularea Hotărârii Missir Mamachi di Lusignano/Comisia (T-401/11 P, EU:T:2014:625) în măsura în care Tribunalul a constatat din oficiu necompetența Tribunalului Funcției Publice de a judeca cererea în despăgubirea pentru prejudiciul personal atât material, cât și moral al recurentului însuși și al copiilor lui Alessandro Missir Mamachi di Lusignano și în măsura în care a decis să își trimită acest aspect al acțiunii pentru a-l soluționa în calitate de primă instanță.

73. De asemenea, se impune anularea Hotărârii Missir Mamachi di Lusignano/Comisia (T-401/11 P, EU:T:2014:625) în măsura în care Tribunalul a statuat că în circumstanțe precum cele din speță, în care copiii unui funcționar sau ai unui agent decedat solicită despăgubirea pentru diferite prejudicii produse prin același act, atât în calitatea lor de succesori în drepturi, cât și în nume propriu și *iure proprio*, ei pot uni aceste cereri, formulând o singură acțiune în fața Tribunalului.

74. În al doilea rând, trebuie să se examineze modalitatea în care trebuie soluționat recursul reclamantului.

75. În această privință, este necesar să se arate că reclamantul își întemeia recursul pe trei motive. Primul motiv viza eroarea de drept pe care ar fi săvârșit-o Tribunalul Funcției Publice admitând o cauză de inadmisibilitate invocată de Comisie și considerând inadmisibilă cererea de despăgubire pentru prejudiciul moral suferit de domnul Alessandro Missir Mamachi di Lusignano și de copiii săi. Prin intermediul celui de al doilea motiv, reclamantul reproșa Tribunalului Funcției Publice că a limitat la 40 % partea de răspundere a Comisiei pentru evenimentul cauzator de prejudiciu. Prin al treilea motiv, reclamantul considera, în sfârșit, că Tribunalul Funcției Publice a admis în mod eronat că, având în vedere prestațiile statutare recunoscute pentru copiii domnului Alessandro Missir Mamachi di Lusignano, Comisia a reparat integral prejudiciul suferit. Urmând logica sa, Tribunalul și-a limitat examinarea recursului menționat doar la sfera de competență pe care o recunoscuse în prealabil Tribunalului Funcției Publice (mai exact cererea de despăgubire pentru prejudiciul moral *ex haerede* suferit de domnul Alessandro Missir Mamachi di Lusignano), celelalte cereri fiind considerate ca fiind de propria sa competență⁴².

76. În acest cadru strict delimitat, primul motiv a fost admis. Aceasta înseamnă că Hotărârea Tribunalului Funcției Publice a fost anulată în măsura în care a admis prima cauză de inadmisibilitate invocată de Comisie⁴³.

77. Considerând că aspectul este în stare de judecată, Tribunalul, astfel cum îi permite articolul 13 alineatul (1) din anexa I la Statutul Curții de Justiție, a efectuat el însuși analiza acestei prime cauze de inadmisibilitate și a considerat-o nefondată.

78. În lipsa unei reexaminări cu privire la acest aspect, considerăm că această anulare și analiza de către Tribunal a cauzei de inadmisibilitate invocate de Comisie în fața Tribunalului Funcției Publice trebuie considerate definitive.

41 — Hotărârile Reexaminare Arango Jaramillo și alții/BEI (C-334/12 RX-II, EU:C:2013:134, punctul 57), precum și Reexaminare Comisia/Strack (C-579/12 RX-II, EU:C:2013:570, punctul 62).

42 — Punctul 80 din Hotărârea Missir Mamachi di Lusignano/Comisia (T-401/11 P, EU:T:2014:625).

43 — Punctul 98 din Hotărârea Missir Mamachi di Lusignano/Comisia (T-401/11 P, EU:T:2014:625).

79. În continuare, în ceea ce privește celelalte cauze de inadmisibilitate invocate de Comisie, Tribunalul a apreciat că litigiul nu este în stare de judecată⁴⁴.

80. Acesta a considerat totuși că trimiterea cauzei Tribunalului Funcției Publice spre rejudecare nu se justifică în măsura în care acesta din urmă nu ar fi avut altă opțiune decât să se desesizeze în favoarea Tribunalului, în temeiul articolului 8 alineatul (3) al doilea paragraf din anexa I la Statutul Curții de Justiție (cauza F-50/09, Missir Mamachi di Lusignano/Comisia, și cauza T-494/11, Missir Mamachi di Lusignano și alții/Comisia, având, în opinia sa, același obiect)⁴⁵.

81. În cazul în care Curtea urmează analiza noastră privind normele aplicabile, va confirma competența exclusivă a Tribunalului Funcției Publice de a se pronunța asupra acțiunii introduse de reclamantul din litigiul principal, acesta, la fel ca și copiii funcționarului decedat pe care îi reprezintă, fiind „persoane cărora li se aplică” [S]tatut[ul funcționarilor], în sensul articolului 91 alineatul (1) din statutul menționat.

82. În aceste împrejurări, va trebui de asemenea, prin urmare, să fie anulată Hotărârea Missir Mamachi di Lusignano/Comisia (T-401/11 P, EU:T:2014:625) în măsura în care Tribunalul a statuat că era de competența sa să se pronunțe, în calitate de instanță de prim grad, cu privire la celelalte cauze de inadmisibilitate invocate de Comisie, în loc să trimită acest aspect al litigiului Tribunalului Funcției Publice.

83. În sfârșit, trebuie să abordăm problema modalității în care trebuie să se statueze cu privire la al doilea și la al treilea motiv invocat de reclamant în susținerea recursului în fața Tribunalului.

84. Astfel, Hotărârea Missir Mamachi di Lusignano/Comisia (T-401/11 P, EU:T:2014:625) concluzionează în sensul anulării Hotărârii Tribunalului Funcției Publice în întregime, și aceasta numai în temeiul unei probleme de competență invocate din oficiu și al primului motiv, întemeiat în esență pe o aplicare eronată de către Tribunalul Funcției Publice a normei procedurale a concordanței dintre reclamația administrativă și acțiunea în justiție. În consecință, celelalte motive nu au fost analizate.

85. Or, contrar celor arătate de avocatul general Kokott cu ocazia cauzei C-579/12 RX-II, din păcate nu putem afirma că „analiza motivelor menționate nu impune nici constatări de fapt, nici dezbateri juridice suplimentare care ar putea justifica o trimitere spre rejudecare Tribunalului”⁴⁶.

86. Contrar celor prevăzute la articolul 62b primul paragraf ultima teză din Statutul Curții de Justiție, soluția litigiului nu decurge, având în vedere soluția pronunțată în reexaminare, din constatările privind faptele pe care s-a bazat decizia Tribunalului.

87. În pofida împrejurărilor deosebit de dureroase ale situației de fapt aflate la originea acestei cauze și a timpului scurs deja de la introducerea acțiunii, suntem obligați să propunem Curții trimiterea cauzei spre rejudecare la Tribunal. Astfel, este de competența sa să se pronunțe, în calitate de instanță de recurs, cu privire la al doilea și la al treilea motiv invocat de reclamant înainte de a trimite cauza, la rândul său, Tribunalului Funcției Publice spre rejudecare.

44 — Punctul 113 din Hotărârea Missir Mamachi di Lusignano/Comisia (T-401/11 P, EU:T:2014:625).

45 — Punctele 114-117 din Hotărârea Missir Mamachi di Lusignano/Comisia (T-401/11 P, EU:T:2014:625).

46 — Luarea de poziție Reexaminare Comisia/Strack (C-579/12 RX-II, EU:C:2013:573, punctul 79).

88. Astfel, acesta ar trebui, potrivit interpretării propuse a normelor procedurale, să se pronunțe, în orice caz, asupra celorlalte cauze de inadmisibilitate invocate de Comisie *ab initio* și care au fost considerate, chiar de Tribunal, ca nefiind în stare de judecată⁴⁷. În plus, dacă este necesar [în caz de eroare/erori de drept care ar fi constatată/constatate de Tribunal în cadrul examinării celui de al doilea și a celui de al treilea motiv], acesta ar trebui să își revadă hotărârea în lumina celor două hotărâri pe care Tribunalul le va fi pronunțat în cauza T-401/11 P.

89. Nu putem face totuși abstracție de cauza Missir Mamachi di Lusignano și alții/Comisia (T-494/11).

B – Eventuala incidență a cauzei Missir Mamachi di Lusignano și alții/Comisia (T-494/11)

90. După cum am avut deja ocazia să menționăm, după introducerea recursului în care s-a pronunțat Hotărârea Missir Mamachi di Lusignano/Comisia (T-401/11 P, EU:T:2014:625), tatăl funcționarului decedat și copiii acestuia – și anume reclamantii în cauza F-50/09 – au introdus, împreună cu mama funcționarului decedat, precum și cu fratele și cu sora sa, o altă acțiune în fața Tribunalului pentru a obține despăgubirea pentru prejudiciul moral produs de dispariția domnului Alessandro Missir Mamachi di Lusignano.

91. În temeiul normelor de competență la care facem referire, Tribunalul nu este competent să soluționeze cereri ale copiilor și ale rudelor funcționarului decedat, acestora aplicându-li-se Statutul funcționarilor, în sensul articolului 91 alineatul (1) din statutul menționat.

92. Cu toate acestea, sub rezerva unei examinări aprofundate a cererii introductive depuse în cauza T-494/11, cererile introduse de tatăl și de copiii funcționarului decedat par analoge cu cererile de reparare a prejudiciului moral din cauza F-50/09, atât în temeiul, cât și în raport cu obiectul cererii și cu actul aflat la originea acesteia. Prin urmare, ele ar trebui, în orice caz, să fie declarate inadmisibile din motiv de litispendență⁴⁸. Tribunalul ar trebui, pe de altă parte, să se declare necompetent pentru a judeca cererea mamei funcționarului decedat, ei înseși „aplicându-i-se [S]tatut[ul funcționarilor]”.

93. În schimb, situația se prezintă diferit pentru cererile formulate de fratele și de sora funcționarului decedat. Acestora „neaplicându-li-se [S]tatut[ul funcționarilor]”, în sensul articolului 91 alineatul (1) din statutul menționat, Tribunalul este competent să soluționeze acțiunile lor.

94. Deși această disociere de competență în funcție de reclamant poate fi regretabilă, ea nu este inedită în contenciosul Uniunii⁴⁹.

95. Totuși, în configurarea specifică de care ne ocupăm, atunci când cauza F-50/09 va reveni în fața Tribunalului Funcției Publice după ce Tribunalul se va fi pronunțat cu privire la al doilea și la al treilea motiv ale recursului T-401/11, va trebui să îi trimită acestuia cauza, conform articolului 8 alineatul (3) al doilea paragraf din anexa I la statutul Curții de Justiție.

47 — Punctul 113 din Hotărârea Missir Mamachi di Lusignano/Comisia (T-401/11 P, EU:T:2014:625).

48 — Cu privire la condițiile litispendenței și la consecințele sale, a se vedea în special Hotărârile Hoogovens Groep/Comisia (172/83 și 226/83, EU:C:1985:355, punctul 9) și Diezler și alții/CES (146/85 și 431/85, EU:C:1987:457, punctul 12), precum și Concluziile avocatului general Trstenjak prezentate în cauzele conexe Comitato „Venezia vuole vivere” și alții/Comisia (C-71/09 P, C-73/09 P și C-76/09 P, EU:C:2010:771, punctul 52). A se vedea de asemenea Lenaerts, K., Maselis, I., și Gutman, K., *EU Procedural Law*, Oxford University Press, 2014, nr. 25.44.

49 — Curtea și Tribunalul își împart printre altele contenciosul anulării întemeiat pe articolul 263 TFUE, după cum acțiunea este introdusă de un particular sau de o instituție de exemplu. Cele două instanțe își împart și competența privind acțiunile în anulare introduse de statele membre, în funcție de instituția care a adoptat actul atacat (a se vedea în această privință articolul 51 din Statutul Curții de Justiție).

96. Astfel, această dispoziție impune Tribunalului Funcției Publice să își decline competența și să trimită cauza cu care este sesizat Tribunalului atunci când aceste două instanțe sunt sesizate în cauze care au același obiect. Or, deși reclamanții nu sunt aceiași – tatăl (și mama) funcționarului decedat și copiii pe de o parte, fratele și sora pe de altă parte –, tindem să considerăm că aceste cauze au același obiect, întrucât ambele urmăresc să obțină repararea unui prejudiciu moral suferit din cauza dispariției aceleiași persoane apropiate, din cauza aceluiasi comportament al instituției „angajatoare” a victimei.

97. Ironie judiciară, din cauza acestei duble acțiuni, Tribunalul este cel care, *in fine*, va trebui să soluționeze ansamblul cererilor, atât în cauza F-50/09, cât și în cauza T-494/11.

V – Cheltuieli de judecată

98. Potrivit articolului 195 alineatul (6) din Regulamentul de procedură al Curții, în cazul în care decizia Tribunalului care face obiectul reexaminării a fost dată în temeiul articolului 256 alineatul (2) TFUE, Curtea se pronunță asupra cheltuielilor de judecată.

99. În lipsa unor norme speciale care să reglementeze repartizarea cheltuielilor de judecată în cadrul unei proceduri de reexaminare, având în vedere caracterul obiectiv al procedurii de reexaminare – deschisă la inițiativa primului avocat general, iar nu a uneia dintre părțile din procedură –, propunem ca părțile care au depus observații scrise în fața Curții cu privire la aspectele care fac obiectul reexaminării să suporte propriile cheltuieli de judecată aferente acestei proceduri.

100. Această soluție este, pe de altă parte, conformă cu cele decise de Curte în primele două hotărâri de reexaminare, diferența față de cea de a treia hotărâre de reexaminare explicându-se prin rezultatul la care a ajuns Curtea în această ultimă cauză⁵⁰.

VI – Concluzie

101. În lumina considerațiilor care precedă, propunem Curții să declare și să hotărască:

- 1) Hotărârea Tribunalului Uniunii Europene Missir Mamachi di Lusignano/Comisia (T-401/11 P, EU:T:2014:625) aduce atingere unității și coerenței dreptului Uniunii în măsura în care Tribunalul menționat, în calitate de instanță de recurs, a statuat că persoanele apropiate ale unui funcționar decedat sunt în mod necesar obligate să introducă două acțiuni, una în fața Tribunalului Funcției Publice a Uniunii Europene, cealaltă în fața Tribunalului Uniunii Europene, după cum acționează în calitate de succesori în drepturi ai funcționarului în cauză sau solicită repararea unui prejudiciu material sau moral care le este personal.
- 2) Anulează hotărârea menționată a Tribunalului Uniunii Europene în măsura în care acesta a constatat din oficiu necompetența Tribunalului Funcției Publice a Uniunii Europene de a judeca cererea în despăgubirea pentru prejudiciul personal, atât material, cât și moral, al recurentului însuși și al persoanelor apropiate ale domnului Alessandro Missir Mamachi di Lusignano și în măsura în care a decis să își trimită acest aspect al acțiunii pentru a-l soluționa în calitate de primă instanță.

50 — Astfel, în Hotărârea Reexaminare Comisia/Strack (C-579/12 RX-II, EU:C:2013:570), Curtea a apreciat că era în măsură să examineze ea însăși motivele invocate de Comisie în susținerea recursului. În legătură cu cheltuielile de judecată, Curtea a statuat, prin urmare, că, „[i]n lipsa unor norme speciale privind repartizarea cheltuielilor de judecată în cadrul unei proceduri de reexaminare și întrucât, ca urmare a anulării Hotărârii Tribunalului [...] și a respingerii definitive a recursului pe care l-a declarat împotriva Hotărârii [Tribunalului Funcției Publice], Comisia a căzut în pretenții în cadrul recursului menționat, aceasta trebui[a], în speță, să fie obligată să suporte cheltuielile de judecată efectuate de domnul Strack atât în cadrul procedurii în fața Tribunalului, cât și în cadrul prezentei proceduri de reexaminare” (punctul 71).

- 3) Anulează hotărârea menționată a Tribunalului Uniunii Europene în măsura în care a statuat că în circumstanțe precum cele din speță, în care persoanele apropiate ale unui funcționar sau ale unui agent decedat solicită despăgubirea pentru diferite prejudicii produse prin același act, atât în calitate lor de succesori în drepturi, cât și în nume propriu și *iure proprio*, ele pot uni aceste cereri, formulând o singură acțiune în fața Tribunalului Uniunii Europene.
- 4) Anulează hotărârea menționată a Tribunalului Uniunii Europene în măsura în care a statuat că era de competența sa să se pronunțe, în calitate de instanță de prim grad, cu privire la cauzele de inadmisibilitate invocate de Comisia Europeană, în loc să trimită acest aspect al litigiului Tribunalului Funcției Publice a Uniunii Europene.
- 5) Trimite în rest cauza Tribunalului Uniunii Europene pentru a examina al doilea și al treilea motiv invocat de domnul Livio Missir Mamachi di Lusignano în susținerea recursului înainte de trimiterea cauzei spre rejudecare la Tribunalul Funcției Publice a Uniunii Europene pentru ca acesta să se pronunțe cel puțin cu privire la cauzele de inadmisibilitate invocate de Comisia Europeană și care nu au fost încă examinate sau, în caz de identitate de obiect cu cauza T-494/11, să își decline competența și să trimită cauza în fața Tribunalului Uniunii Europene.
- 6) Domnul Livio Missir Mamachi di Lusignano și Comisia Europeană suportă propriile cheltuieli de judecată aferente procedurii de reexaminare.